

MODERN STATUS AND TRENDS
OF THE TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT IN KHERSON REGION

Summary. In the article features of a modern level of development of tourism in the Kherson area are considered. The modern picture of the state is graphically shown. The peculiarities and problems of the tourism industry are highlighted, and key trends in the development of the tourism services market are displayed, and recommendations on the prospects for the development of the tourism industry are suggested.

Key words: tourism, tourist flows, travel agents, tour operators, revenue structure, key trends.

УДК 658.5

Другова О. С.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та фінансів
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»*

Шевченко М. М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та фінансів
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»*

Druhova E. S.

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor international Business
and finance National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"*

Shevchenko M. M.

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor international Business and finance
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"*

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА
ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ КОНТРОЛІНГУ

Анотація. Статтю присвячено контролінгу як складовій частині управління підприємством. Визначено місце контролінгу в системі управління підприємством як підсистеми. Окреслено завдання та сфери застосування контролінгу. Розкрито сутність завдань стратегічного контролінгу. Обґрунтовано необхідність запровадження контролінгу на підприємствах України.

Ключові слова: контролінг, управління, стратегія, концепція, цілі підприємства, взаємозв'язок системи.

Вступ та постановка проблеми. Формування ефективної системи управління підприємства безпосередньо пов'язане із системою контролінгу, яка, відповідаючи критеріям комплексності та інтегрованості, забезпечує синтетичний і цілісний погляд на діяльність підприємства в минулому, теперішньому та майбутньому та системний підхід до виявлення та вирішення наявних і потенційних проблем діяльності. Зі зростанням актуальності контролінгу постає питання про оцінку його ефективності у зв'язку із відсутністю єдиного методичного інструментарію її здійснення. Контролінг є новою концепцією ефективного управління, однією з причин виникнення і запровадження якої є необхідністю у системній інтеграції різних аспектів управління бізнес-процесами підприємства. Контролінг забезпечує методичну та інструментальну взаємодію всіх функцій менеджменту, знаходячись на перехресті інформаційного забезпечення, обліку, контролю, прогнозування, планування, аналізу й регулювання, посідає особливе

місце в управлінні підприємством, згрупує, інтегрує й координує всі функції управління. Однак питання кількісно-якісної оцінки ефективності його запровадження на підприємствах України потребують більш детального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність контролінгу вивчали такі вчені, як: Д. Хан, Е. Майер, Р. Манн, О.О. Терещенко, Д.М. Морозов, Е.Л. Попченко, А.М. Кармінський, Н.І. Оленев, А.Г. Приймак, С.Г. Фалько, Ю.П. Яковлев, М. Білуха, А. Бодюк, Ф. Бутинець, В. Мурашко, С. Романів, Л. Сухарева та ін. Теоретичні та практичні аспекти контролінгу досліджували у своїх працях зарубіжні і вітчизняні вчені: І. Ансофф, Ю. Вебер, Н. Брохун, О. Вербжицький, А. Даїле, О. Деменіна, С. Голов, Т. Говорушко, Н. Гладких, І. Давидович, С. Данілочкін, М. Максимова, Е. Майер, М. Мескон, Р. Манн, О. Півнюк, В. Міщенко та ін.

Сьогодні серед науковців не існує узгодженої думки щодо сутності контролінгу як теоретичної категорії. Мало уваги приділяється вивченню принципів функціонування та струк-

тури контролінгу. Ситуація, що склалася у цьому напрямі дослідження, підкреслює актуальність проблеми, вимагає більш поглибленого вивчення якісних боків контролінгу, які могли би бути корисними для практиків і науковців.

Метою статті є формування концепції контролінгу як основи стратегічного управління підприємствами України в сучасних умовах.

Результати дослідження.

Управління – це впорядкована сукупність різноякісних процесів прийняття рішень і дій, що управляють. Але управління як процес можливе тільки за умови функціонування і циркулювання системно впорядкованої інформації по всьому «контуру управління». Весь процес управління включає у себе, як правило, такі етапи:

- формування дерева цілей;
- визначення чинників зовнішнього середовища;
- планування;
- коригування цілей;
- організація системи управління;
- визначення сфер відповідальності й інструментів мотивації;
- контролінг показників діяльності підприємства (моніторинг, оцінка та аналіз);
- визначення корегуючих дій.

Тобто система контролінгу на підприємстві є інформаційною базою системи управління, яка дає змогу визначити відхилення та їх причини, а також виробити коригувальні дії

Термін «контролінг» (від англ. to control) означає «контролювати», «управляти». Однак в англійських джерелах цей термін практично не використовується: у Великобританії та США укорінився термін «управлінський облік» (managerial accounting, management accounting), хоча працівників, у чий посадові обов'язки входить ведення управлінського обліку, там називають контролерами (controller) [1].

У деяких зарубіжних літературних джерелах контролінг представлений як система програмно-цільового планування. Власне термін «контролінг» прийнятий у Німеччині. В Україні використовують різні терміни. Так, деякі автори вважають, що контролінг – це внутрішній контроль, інші ж отождолюють контролінг з аудитом та управлінським обліком, а фахівці у сфері інформаційних технологій вважають, що контролінг та автоматизована система управління підприємством – одне й те ж. Однак термін «контролінг» включає у себе не тільки облікові функції, а й увесь спектр управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів підприємства.

Можна виділити три групи концепцій контролінгу, які пов'язані з його функціональним обґрунтуванням і інституційним поданням: концепції, орієнтовані на бухгалтерський облік, інформацію і координацію [4, с. 25; 9]. Про концепції з орієнтацією на облік можна говорити тоді, коли переслідуються інформаційні цілі, які можуть бути реалізовані передусім за допомогою даних бухгалтерського обліку. Увага при цьому концентрується на показниках успіху в грошовому вираженні. Йдеться, перш за все, про забезпечення прибутку всього підприємства, незважаючи на відмінності у цілях господарських сфер і окремих співробітників.

Ширшу перспективу відкривають концепції з орієнтацією на інформацію. Вони виходять за рамки підходу, орієнтованого на бухгалтерський облік, і охоплюють усю цільову систему підприємства, включаючи не тільки грошові величини. Це розширює релевантну базу контролінгу: поряд із бухгалтерською використовується суто кількісна та якісна інформація, причому її джерелом є безпосередньо господарські сфери підприємства. Кон-

цепції з орієнтацією на координацію базуються на відмінності між системою управління і системою виконання. Первинна координація виконання управлінських рішень є завданням самої системи управління. Вторинна координація всередині управлінської системи, що розбивається на низку підсистем, належить до контролінгу. Що стосується обсягів його координаційного завдання, розрізняються дві групи концепцій: з орієнтацією на планування і контроль та орієнтацією на управлінську систему в цілому. Для досягнення поставлених цілей контролінг повинен забезпечувати виконання таких функцій, як:

- координація управлінської діяльності щодо досягнення цілей підприємства;
- інформаційна та консультативна підтримка прийняття управлінських рішень;
- створення і забезпечення функціонування загальної інформаційної системи управління підприємством;
- забезпечення раціональності управлінського процесу.

Під час організації контролінгу завдання, пов'язані з урахуванням, формуються залежно від того, яка концепція контролінгу (європейська або американська) береться за основу. В американській моделі контролінгу основні завдання переважно відповідають на питання обліку, планування, інформування та аналізу. Він включає: складання, координування планів підприємства у цілому і його структурних підрозділів; контроль над реалізацією запланованого; аналіз та інформування про результати діяльності на всіх рівнях управління; оцінку різних сфер менеджменту як процесу вирішення проблем; оцінку дієвості вибраної підприємством політики, його організаційних структур; роботу у сфері оподаткування; контроль і складання зовнішньої звітності; страхове забезпечення; дослідження й оцінку чинників, що впливають прямо і побічно на діяльність; умови існування підприємства.

Європейська концепція контролінгу сконцентрована на питаннях консультування, координування, бюджетування під час генерального і стратегічного планування, включаючи питання стратегічного й оперативного планування [3]. До завдань належать: здійснення розрахунків виробничого результату (витрат і виручки), балансового результату (витрат і доходів), фінансового результату (виплат і надходжень); питання зустрічного планування; керівництво внутрішньою інформаційною службою; консультування та координацію під час планування інвестування; проведення спеціальних економічних досліджень.

За сучасного рівня розвитку ринкових відносин досить швидко відбувається процес інтеграції традиційних методів обліку, аналізу, нормування, планування і контролю в єдину систему отримання, обробки інформації та прийняття на її основі управлінських рішень. Контролінг уважається новою системою, яка не відкидає колишнє, а об'єднує їх на якісно новому рівні, базуючись на принципах уже відомих систем.

Отже, під контролінгом слід розуміти керівну концепцію ефективного управління фірмою і забезпечення її довгострокового існування.

Істотним чинником, який зумовлює прийняття неправильних управлінських рішень у фінансовій сфері, є відсутність на вітчизняних підприємствах ефективного планування, належної координації діяльності різноманітних служб, інформаційного менеджменту, внутрішнього управлінського обліку, аналізу та контролю. Водночас у всіх провідних фірмах Західної Європи, США, Японії та інших розвинених країн діють ефективні системи контролінгу, які багато в чому виконують функції мозкового центру.

Контролінг, будучи концепцією системного управління, організовується, як правило, там, де управління

знаходиться у кризі або господарська діяльність не відповідає сучасним вимогам ринку. Чинники, які є підставою для створення системи контролінгу в організації [2]:

- погіршення економічних показників;
- поява нових цілей в умовах функціонування, що склалися;
- відсутність узгодження цілей застарілі методи планування, калькуляції та аналізу, що не задовольняють менеджмент підприємства;
- відсутність методик обліку й аналізу, невідповідність вимогам як основа для відстеження діяльності та ухвалення управлінських рішень;
- дублювання або відсутність деяких функцій, наявність конфліктних ситуацій під час їх виконання.

Успіх в управлінні підприємством залежить від здатності виявлення небезпеки кризи й оперативності його запобігання. Менеджери, виконуючи свої функції, приймають велику кількість рішень.

Важливе завдання контролінгу полягає у сприянні менеджером у процесі реалізації функцій, а не в управлінні ними. Це слід розуміти так: під час розподілу завдань частина з тих, які виконувалися менеджером, повинна ним і виконуватися. Контролінг не забирає всі завдання і не робить менеджера безробітним. Необхідно визначити завдання менеджера і завдання контролера, а також ступінь залучення у процес інших фахівців підприємства. Впроваджуючи систему контролінгу, відбувається

перерозподіл завдань, що реалізують функції планування, контролю та інформаційного забезпечення. Для цього необхідно проаналізувати всі процеси, пов'язані з виконанням функцій, щоб визначити відповідальних за окремі етапи процесів. Необхідно відзначити те, що менеджери підрозділів підприємства, як правило, добре знають особливості і специфіку своєї роботи. Забезпечення єдності і взаємозв'язку всіх процесів системи лежить на централізованій службі контролінгу. Під час упровадження контролінгу важливо виявити «золоту середину» в розподілі завдань між фахівцями контролінгу та менеджменту. У процесі організації контролінгу необхідно орієнтуватися на потреби клієнтів усередині підприємства і забезпечувати колеґ інструментарієм, який дає змогу інтегрувати функції на рівні підприємства у цілому, наприклад методом формування плану виробництва [5, с. 18]

Внесені зміни в управління підприємством дають змогу сформувати призначення контролінгу як внутрішнього радника (консультанта), що володіє знаннями про клієнтів, продукти, процеси. Постійна зміна внутрішнього і зовнішнього середовища впливає на систему контролінгу, тому завдання, організація, інструменти постійно обговорюються та змінюються. Іншими словами, контролінг на підприємствах повинен урахувувати швидко мінливі зміни. Контролінг повинен удосконалювати механізми, інструменти і методи для забезпечення сталого розвитку. Сьогодні необхідно системне впровадження контролінгу на підприємствах, потрібні методологія та інструментарій, які забезпечують удосконалення управління підприємством і підвищують ефективність його діяльності. Методологія контролінгу повинна охоплювати сукупність теоретичних підходів, загальні закономірності, наукові принципи, цілі, завдання, функції та методи, що відображають сучасні вимоги ринку.

Однією з важливих причин необхідності впровадження концепції контролінгу є потреба в системній інтеграції різних аспектів управління, тому що контролінг забезпечує методичну, консультативну, координаційну та інструментальну базу для підтримки основних функцій менеджменту: планування, контролю, обліку й аналізу, а також оцінки ситуації для прийняття стратегічних і оперативно-тактичних управлінських рішень. У зв'язку із цим концепція контролінгу робить акцент на інформаційно-аналітичну та методичну підтримку системи менеджменту за всіма функціями управління для досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємства. Представлений підхід до формування концепції контролінгу (рис. 1) орієнтований на повний спектр функцій стратегічного управління.

Цикл стратегічного управління підприємством у цілому працює, включаючи за необхідності такі механізми саморегульованого контуру:

1. Механізм прямого зв'язку (постановка системою менеджменту загальних або конкретних завдань системі контролінгу). Механізм прямого зв'язку є вихідним пунктом механізму моніторингу.

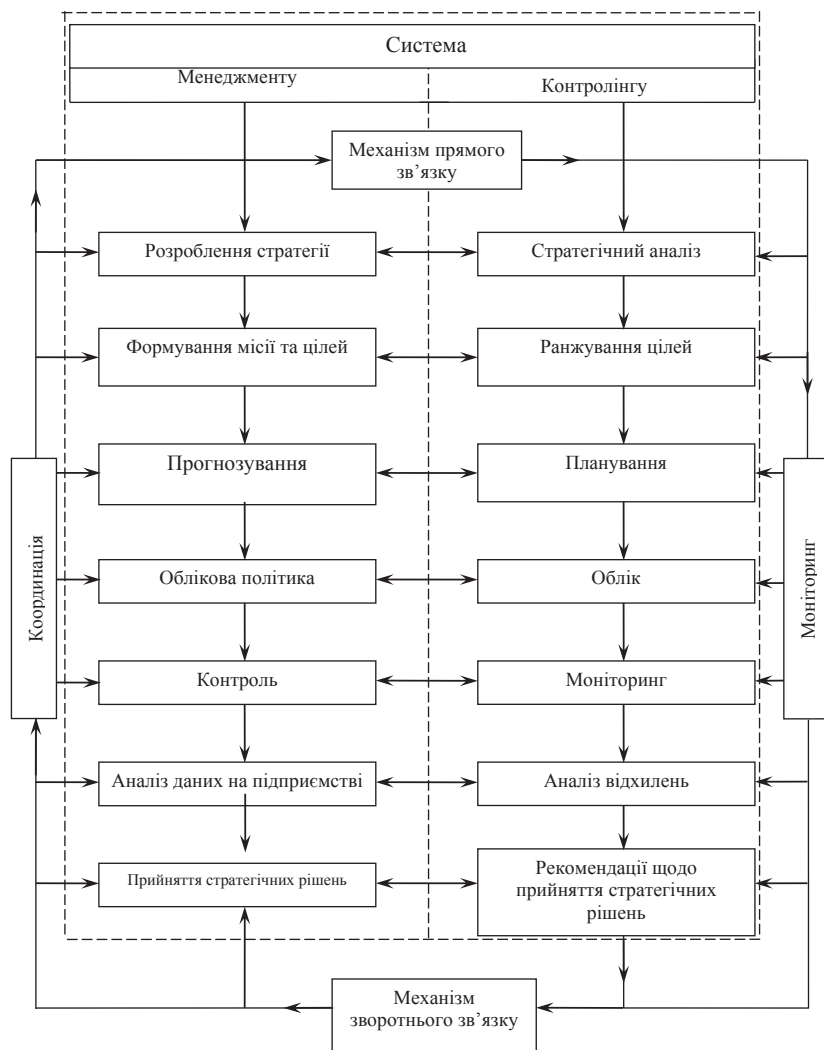

Рис. 1. Підхід до формування концепції контролінгу

2. Механізм моніторингу (визначення розмірів відхилень фактичних результатів від планових, виявлення причин цих відхилень). Механізм моніторингу є вихідним пунктом механізму зворотного зв'язку.

3. Механізм зворотного зв'язку (включення зворотного зв'язку в разі отримання службою контролінгу негативної інформації: менеджмент – контролінг, контролінг – менеджмент). Механізм зворотного зв'язку є вихідним пунктом і базою даних для включення «механізму» координації.

4. Механізм координації (забезпечення безперервності, безперервності, узгодження цілей, функцій менеджменту і контролінгу, їх інтеграція в єдине ціле). Механізм координації є вихідним пунктом і базою даних для включення «механізму» прямого зв'язку. Цикл повторюється.

У цілому, «включаючи» відповідні механізми, система контролінгу націлена на забезпечення довгострокового результативного й ефективного розвитку підприємства в умовах активного впливу зовнішнього середовища. Про успішність функціонування цього механізму буде свідчити рівень прибутковості підприємства в довгостроковій перспективі на стратегічному рівні.

Представлений підхід взаємодії стратегічного менеджменту і контролінгу і розглянуті в ній ситуації дає змогу системно підійти до суті, функцій та інструментарію контролінгу для формування методології цілісної системи контролінгу на підприємстві [6].

Таким чином, ми стикаємося з необхідністю введення такого поняття, як «стратегічний контролінг». Стратегічний контролінг повинен забезпечити виживання підприємства, відстеження намічених цілей розвитку і досягнення довгострокової сталої переваги перед конкурентами. Основними напрямками аналізу стратегічного контролінгу є:

- аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища;
- аналіз конкуренції;

- аналіз ключових чинників успіху;
- формування портфеля стратегій;
- аналіз стратегічних планів і підконтрольних показників діяльності;
- аналіз ланцюжка цінностей;
- аналіз стратегічного позиціонування;
- аналіз витратоутворюючих чинників.

Стратегічний контролінг орієнтований на довгострокову перспективу. Об'єктами контролю, а отже, і контрольованими величинами, є такі показники, як цілі, стратегії, потенціали й чинники успіху, сильні і слабкі сторони підприємства, шанси і ризики, межі та наслідки [7].

Можна виділити найбільш важливі практичні інструменти і принципи стратегічного управління, які використовує стратегічний контролінг:

- Матричні аналітичні інструменти.
- Алгоритми роботи зі «слабкими» і «сильними» сигналами.
- Принципи управління попитом і пропозицією.
- Принципи фінансової оцінки стратегічних планів.
- Сценарний аналіз.
- Функціонально-вартісний аналіз.
- Стратегічне управління витратами.

Висновки. Таким чином, концепція контролінгу на основі стратегічного управління є важливим елементом під час прийняття управлінських рішень, особливо в довгостроковий період. Проведення на сучасних підприємствах України системи контролінгу дасть змогу значно збільшити гнучкість під час реагування на ринкові зміни, істотно підвищивши ефективність управління. Визначення у цій роботі суті контролінгу та його місця в системі управління сучасним підприємством дає змогу в подальших дослідженнях перейти до формування оптимальних методичних підходів до здійснення контролінгу на вітчизняних підприємствах різних галузей та до вибору конкретних його інструментів.

Список використаних джерел:

1. Брохун Н.С. Аналіз ефективності впровадження та функціонування системи контролінгу на підприємствах. Вісник ЖДТУ. 2012. № 4(62). С. 35–38.
2. Букреєва Д.С. Комплексна система показників ефективності контролінгу –інструмент контролю ефективності впровадження контролінгу на промисловому підприємстві. Розвиток бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в умовах інтеграційних процесів: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (1–2 серпня, 2014 р.). К.: КЕНЦ, 2014. С. 24–25.
3. Вербжицький О.А. Оцінка готовності та доцільності впровадження контролінгу на підприємстві. URL: www.nbu.gov.ua/portalsoc_gum|pprbsu|text|2009_26/26/1.02/.
4. Воляник Г.М., Марушко Н.С. Контролінг у системі управління підприємством. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.4. С. 151–158.
5. Головацька С.І., Сашко О.П. Обліково-аналітичний інструментарій контролінгу в управлінні витратами підприємства: монографія. Львів: ЛТЕУ, 2017. 360 с.
6. Говорушко Т.А., Кроніковський Д.О. Проблемні аспекти впровадження контролінгу в Україні. Економічний часопис–XXI. 2011. № 1–2. С. 51–53.
7. Говорушко Т.А., Кроніковський Д.О. Дослідження методів оцінки ефективності системи контролінгу. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 5. С. 63–65.
8. Деменіна О.М. Організаційно-економічний механізм оперативного контролінгу на промисловому підприємстві: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01; Київський національний університет технології та дизайну. К., 2005. 190 с.
9. Зоріна О.А. Проблематика трактування контролінгу. Статистика України. 2011. № 1(52). С. 40–44.
10. Костенко О.М. Контролінг як інтегрована інформаційно-аналітична система управління. Економіка АПК. 2013. № 7. С. 87–92.
11. Куцик П.О. Передумови та проблеми впровадження уніфікованої корпоративної системи обліку та звітності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2012. № 722. С. 146–150.
12. Півнюк О.П. Формування інструментарію контролінгу підприємства. Вісник Житомирського технологічного університету. Економічні науки. 2010. № 3(53). Ч. 3. С. 78–80.
13. Реслер М.В. Модель контролю обліково-аналітичного забезпечення менеджменту. Вісник Волинського інституту економіки і менеджменту. 2013. № 5. С. 162–170.
14. Контролінг – від теорії до реалізації на практиці: монографія / В. Прохорова, Л.С. Мартюшева, Н.Ю. Петрусевич, Ю.В. Прохорова; Харківський національний економічний університет. Х.: ІНЖЕК, 2006.
15. Терещенко О.О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством. Фінанси України. 2001. № 12. С. 56–63.
16. Терещенко О.О., Бабяк Н.Д. Фінансовий контролінг: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 407 с.

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ КОНТРОЛЛИНГА

Аннотация Статья посвящена контроллингу как составной части управления предприятием. Определено место контроллинга в системе управления предприятием как подсистемы. Определены задачи и сферы применения контроллинга. Раскрыта суть задач стратегического контроллинга. Обоснована необходимость внедрения контроллинга на предприятиях Украины.

Ключевые слова: контроллинг, управление, стратегия, концепция, цели предприятия, взаимосвязь системы.

STRATEGIC MANAGEMENT AS A BASIS OF CONTROLLING CONCEPT FORMATION

Summary. The article is devoted to controlling as an integral part of enterprise management. The place of controlling in the enterprise management system as a subsystem is determined. The tasks and areas of application of controlling are outlined. The essence of the tasks of strategic control is revealed. The necessity of introduction of controlling in enterprises of Ukraine is substantiated.

Key words: controlling, management, strategy, concept, goals of the enterprise, interconnection of the system.

УДК 519.86

Дума Л. В.
*аспірант кафедри економічної кібернетики та інформатики
Тернопільського національного університету
orcid.org/0000-0002-2388-270x*

Duma L. V.
*Post-graduate Student of the Department
of Economic Cybernetics and Informatics
Ternopil National Economic University*

ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ МЕТОДІВ ПРОГНОЗУВАННЯ

Анотація. На сучасному етапі регіонального розвитку держави, актуальним є прогнозування управління соціально-економічними процесами регіону, необхідність їх удосконалення з метою отримання ефективних інструментів для визначення основних орієнтирів і напрямів регіональної політики. Прогнози, які включають у себе наукове обґрунтування, повинні бути основними в планових рішеннях органів державної влади та в реалізації соціально-економічної політики на території регіону, визначати основні напрями його майбутнього розвитку, місце та роль у загальноукраїнському економічному просторі.

Процес формування сучасної системи прогнозування регіонального розвитку в Україні проходив в умовах масштабного державного перетворення та перевлаштування. Зміна політичного режиму і реформування економіки України, які розпочалися в 90-х роках, призвели до інверсії ролі території в системі державного управління. Регіони, які раніше мали сильно обмежені права в сільськогосподарській сфері, отримали право самостійно приймати політичні, економічні, соціальні, культурні та інші рішення.

Ключові слова: регіональний розвиток, методи прогнозування, регіон, соціально-економічний, моделі.

Вступ та постановка проблеми. Важливим етапом у системі стратегічного і тактичного планування, що дає змогу точніше орієнтуватися у складній економічній ситуації, є моделювання майбутнього розвитку регіону відповідно до визначених пріоритетів, тому потрібно знаходити оптимальні шляхи реалізації намічених цілей. Ключовими проблемами під час розроблення стратегій і програм розвитку виступають надійність прогнозів, зміна внутрішніх та зовнішніх умов функціонування регіональної економічної системи. Регіональна економіка не існує сама по собі і входить до складу систем більш високого порядку, тому її розвиток багато в чому залежить від стану економіки в світі та країні, який постійно знаходиться у динаміці, а нестабільність соціально-економічних процесів стає нормою розвитку сучасного суспільства [4]. У силу цих причин точно передбачити характер

змін і ступінь впливу всіх факторів в їх взаємозалежності практично неможливо. Класичним прикладом є сучасні процеси на світових ринках, які протягом чотирьох років важко було прогнозувати, а ступінь їхнього впливу виявилася суттєвою як для економіки України, так і для економіки окремих регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вдосконалення державного управління на регіональному рівні, у тому числі шляхом використання методів прогнозування, розглядали у своїх наукових працях Ю.П. Алексеев, А.Н. Алісов, А.Л. Гапоненко, Ю.С. Дулиціков, Ю.С. Єршов, В.В. Кулешов, В.Н. Лаженців, В.Н. Лексин, П.А. Мінакір, М.М. Михеева, В.М. Орешин, С.В. Расвський, В.Ф. Уколов, В.І. Чалов, В.П. Чичканов, А.Н. Швецов та ін. [1].

До найбільш відомих зарубіжних авторів, які розглядали економічне прогнозування у різних аспектах і особливості